

oktober 2015

SamenKerk **8**

Uitgave van het Bisdom Haarlem - Amsterdam

Tentoonstelling in Amsterdam:
Rome. Droom van Constantijn

pagina 6

10

Met speciale
bisdom-ontmoetingsdag

In dit nummer

Woord van de bisschop	3
Geboekt	5
Rome – De droom van keizer Constantijn	6
Ontmoetingsdag tentoonstelling Rome	10
Kroniek en agenda	11
Dieren als symbool van Christus	12
Evangelii Gaudium	14
Kerkengek: Een bollendorp in Hollands kroon	16
Inspiratie: Laudato si	18
175 Jaar Petrus- en Pauluskerk Den Helder	20
Kunst: Han Bijvoet	22
Kort nieuws	24
Parels uit de schattengrot: Syrië	25
Van onderop	26
Kort nieuws	28
Puzzel	29
Personalia	30
WJD 2016: Dare2Share	32

Enkele nieuwe ontwikkelingen en initiatieven

Graag wil ik u informeren over enkele nieuwe ontwikkelingen bij onze opleidingen, alsook over het 'Jaar van Barmhartigheid' dat de paus heeft afgekondigd. Zoals u wel weet loopt er een procedure om het bisschopshuis in Haarlem, samen met de belendende kantoorpanden, te verkopen. Wanneer dat z'n beslag heeft gekregen is het niet de bedoeling om nieuwe panden te kopen of te huren, maar in het kader van versobering, alleen gebruik te maken van reeds bestaande en beschikbare ruimtes.

De plebanie van de kathedraal, die inmiddels is gerestaureerd, kan naast pastorie ook prima als bisschopshuis dienen, terwijl verschillende kantoren van het bisdom op de Tiltenberg kunnen worden gehuisvest. Dit brengt me bij enkele veranderingen inzake onze diocesane opleidingen.

Een nieuwe opzet van de priesteropleiding

Op dit moment zijn zowel ons diocesaan priesterseminarie (het Willibrordhuis), alsook onze diaken - en catechistenopleiding (het Bonifatiusinstituut), op de Tiltenberg gehuisvest. Het Bonifatiusinstituut is een weekendopleiding, waar ook enkele andere bisdommen gebruik van maken. Ruim zestig studenten volgen deze opleiding tot diaken of catechiste. Voor dit nieuwe studiejaar hebben zich tot mijn vreugde weer zestien nieuwe kandidaten gemeld, grotendeels uit ons eigen bisdom. Op 14 november a.s. zullen drie kandidaten tot permanent diaken worden gewijd. Nieuw is dat we deze weekend opleiding nu ook hebben opengesteld voor priesterkandidaten. De reden is dat zich in deze tijd vaak wat oudere kandidaten melden, die nog een baan hebben, of – zoals dit jaar – ook jonge mannen die pas katholiek geworden zijn, en graag »

Colofon

Samen Kerk is het informatieblad binnen het Bisdom Haarlem - Amsterdam en verschijnt tienmaal per jaar nummer 8 jaargang nr. 40

Redactie

Christel Kerrens-Van der Pijl (eindred.), Wim Peeters (hoofred.), Eric Fennis (wnd. hoofdred.), Maurice Lagemaat, Eric van Teijlingen, Petra Vermeer

Medewerkers

Marcel Poorthuis, Hein-Jan van Ogtrop, Marius van der Knaap, Michel Bakker, Florianne van Hees

Redactieadres:

Samen Kerk
Postbus 1053
2001 BB Haarlem
Telefoon: (023) 511 26 60, Faxnummer: (023) 511 26 59
IBAN: NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
Internet: www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

De volgende uitgave verschijnt op 5 november 2015.

Abonnementsprijs:

€ 30,00 per jaar; buitenland: € 36,00 per jaar
Abonnementenadministratie: (023) 511 26 40

Advertenties:

Borgerpark Media
Postbus 8027
6060 AA Posterholt
Telefoon: (0475) 711 362
E-mail: info@borgerparkmedia.nl
www.borgerparkmedia.nl

Vormgeving/technische realisatie:

Novente vormgevers, Lunteren

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen. Verantwoordelijken kunnen reageren via bovenstaand adres.

De redactie heeft een nieuw emailadres voor uw correspondentie met en copy voor het bisdomblad.

eerst parttime aan hun priesteropleiding beginnen. Zij kunnen nu via het Bonifatius instituut in vier jaar tijd hun 'bachelor' in de godsdienstwetenschap halen, en dan vervolgens enkele jaren intern in het seminarie hun opleiding afronden. Deze maand zijn drie nieuwe priesterkandidaten voor ons bisdom via deze weg aan hun opleiding begonnen.

In totaal zijn nu eenentwintig priesterstudenten voor ons bisdom in opleiding. Eén studeert in Rome. Twee doen stage in de parochie. Zes volgen hun filosofische of theologische studies in het Willibrordhuis of aan het Bonifatiusinstituut, en twaalf verblijven er in het seminarie Redemptoris Mater in Nieuwe Niedorp. Daarnaast zijn hier nog enkele kandidaten in een voorbereidende fase. Behalve op de Tiltenberg in Vogelenzang worden de colleges nu ook gegeven in ons missionair centrum in Heiloo, waar ook enkele seminaristen zullen gaan wonen. De idee is dat ze dan tijdens hun opleiding al kunnen participeren in het jongerenwerk, de gezinsspastoraal en de andere missionaire taken van het Heiligdom. Het is voor hen een mooie manier om ervaring op te doen. Het retraiteaanbod in Heiloo zal gewoon doorgang kunnen vinden. Op de Tiltenberg ontstaat tevens nieuwe ruimte voor de curie. Verder is er vanuit Rome interesse om op de Tiltenberg een internationale 'Summer course' voor pastoraal 'management' te vestigen, uiteraard op hun kosten. We houden u op de hoogte.

Het Jaar van Barmhartigheid

Zoals u weet heeft paus Franciscus een 'Jaar van Barmhartigheid' afgekondigd. Het gaat in op 8 december a.s., het Hoogfeest van Maria Onbevleete Ontvangenis, en tevens de vijftigste verjaardag van de afsluiting van het Tweede Vaticaans Concilie. De zondag erop zal de paus de heilige deur van zijn kathedraal in Rome, de St. Jan van Lateranen, openen als 'Deur van Barmhartigheid'. Op diezelfde zondag zullen wereldwijd alle bisschoppen één of meerdere 'Deuren van Barmhartigheid' openen in hun eigen dioceses. De deur staat symbool voor Christus, door wiens lijden, dood en verrijzenis er voor ons vergeving is voor alle wat nog kwaad en donker is in ons leven, en door Wie wij toegang hebben tot Gods eeuwig Vaderhuis.

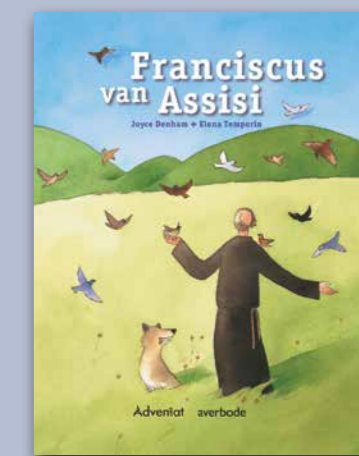

In ons bisdom zullen we naast de deur van de Kathedraal in Haarlem, ook de deur van de St. Nicolaasbasiliek in Amsterdam en de deur van het Maria Heiligdom in Heiloo als 'Deuren van barmhartigheid' openen. Zoals de paus gevraagd heeft zullen vooral op deze plaatsen het hele door jaar regelmatig priesters beschikbaar zijn om als 'apostelen van barmhartigheid' mensen het sacrament van boete en verzoening, de biecht, aan te bieden als mogelijkheid om zich diepgaand met God te verzoenen en volledige vergeving te ontvangen. Voor de duur van dit jaar zullen zij uit Rome de volmacht ontvangen om van alles vrij te spreken, zelfs van vormen van kwaad en zonde die tot nu toe waren voorbehouden aan een bisschop of aan Rome. Ik hoop van harte dat velen deze unieke kans willen benutten. Over concrete tijden en vieringen zult u vanuit deze plaatsen, en via *SamenKerk*, verder geïnformeerd worden.

De term 'Deur van Barmhartigheid' heeft de paus overigens geleend van de Poolse zuster Faustina Kowalska, naar wie hij in zijn bul *Misericordia vultus* verwijst. Zij leefde van 1905 tot 1938 en is later zalig verklaard. Zij mocht verschillende openbaringen van de Heer zelf ontvangen. In een interview licht de paus dat toe. Toen hij als dertienjarige op school een opstel moest maken, gaf zijn moeder hem de dagboeken van zuster Faustina. Het werd het eerste boek dat hij ooit gelezen heeft, zegt hij, en het heeft zijn leven beslissend beïnvloed. Het

bevat prachtige gedachten over de onpeilbare diepte van Gods barmhartigheid. Ik heb er al eens eerder naar verwezen. "Verkondig aan de wereld mijn grote, ondoorgrondelijke barmhartigheid", zegt Jezus haar, "Bereid de wereld voor op mijn tweede komst. Voordat Ik kom als Rechter, wil Ik eerst de 'deur van mijn barmhartigheid' nog heel breed open zetten. Geen enkele zonde, ook al was zij een afgrond van slechtheid, kan mijn barmhartigheid uitputten...". Wie meer van haar leven en haar openbaringen wil weten, moet het zelf maar eens opzoeken. Op 8 september jl. hebben ook de RK bisschoppen van Nederland b.g.v. 'het heilig Jaar van Barmhartigheid' een brief geschreven. De tekst vindt u op de website van ons bisdom en op die van de kerkprovincie. Van harte aanbevolen. <

+ Bisschop Jozef Marianus Punt

Heilige Franciscus - een geweldig boek voor kinderen

Wat een leuk boek over de grote heilige, Franciscus. Een goed boek om te kopen. Om weg te geven. Om voor te lezen. Of om zelf te lezen. Het boek opent met het Zonnelied van St. Franciscus. En op de laatste bladzijde een mooie gebed van deze heilige. Ideaal om te bidden voor het slapen gaan... uiteraard na een voorleesverhaal. In 18 (korte) verhalen wordt de levensloop van Franciscus van Assisi verteld: Van zijn jeugd, de bloeiende textielwinkel van zijn vader, zijn gevangenschap en bekering, het kruis in het kerkje van San Damiano, zijn gelukkige bestaan in de natuur, zijn omgang met de dieren enz. Franciscus is een verhaal van toen dat ook vandaag nog steeds aanspreekt, voor jonge mensen en voor grote mensen. Want wie kent hem niet, de heilige die God ontdekte in armoede en eenvoud, in de glorie van plant en dier, zon en maan, aarde en water?

Auteur: Joyce Denham - vertaling: Lidwien Meijer - illustraties: Elena Temporin
Titel: *Franciscus van Assisi* - ISBN 9789061739579 - www.adveniat.nl - € 13,50

ROME

De droom van keizer Constantijn

Kunstschaten uit de Eeuwige Stad

Dat haar tweede naam *De Eeuwige Stad* is, wordt bij iedere voetstap in Rome vanzelfsprekender. Staand op een van de zeven heuvels van Rome ziet de bezoeker de indrukwekkende overblijfselen uit het Romeinse Rijk: het Colosseum, het Forum Romanum, de theaters, de triomfbogen. Je ziet ook een stad vol koepels en kerktorens. Maar ook talloze kerken, waarvan vele uit de late keizertijd (vanaf de vierde eeuw). De kerken blijken een fascinerende ontstaans-geschiedenis te hebben. Zij zijn misschien wel de meest bestendige erfenis uit de oudheid. In de tentoonstelling *Rome. De droom van keizer Constantijn. Kunstschaten uit de eeuwige stad* vertellen ruim tachtig prachtige objecten dit succesverhaal: hoe het christendom vanaf de vierde eeuw in het keizerlijke Rome van een kleine geloofsgemeenschap een dominante religie kon worden, die onvoorstelbaar grote invloed zou hebben op de westerse wereld.

De Boog van Constantijn (313-315) is de grootste van alle triomfbogen in Rome. De boog, die de overwinning op keizer Constantijns rivaal Maxentius memoreert, is gebouwd in opdracht van de senaat op een voorname locatie nabij het Colosseum en bestaat uit een middenboog en twee zijbogen. Met de bouw van het monument is gepoogd een historische stijl te doen herleven, waarbij vrijelijk is geput uit de bouwkunst uit de eerste en tweede eeuw. Zo namen de bouwers figurenreliëfs van monumenten uit de tijd van keizers Trajanus, Hadrianus en Marcus Aurelius in hun werk op. Het naturalisme van deze panelen contrasteert sterk met de verhalende friezen met veldslagen uit de tijd van Constantijn zelf, de late oudheid. De friezen doen primitief en plomp aan bij de elegante figuren op de historische panelen.

(Facsimile van een ets uit 1771 van Giovanni Battista Piranesi (1720-1778). Collectie: Teylers Museum Haarlem.)

De beroemde triomfboog van Constantijn staat naast het Colosseum in Rome en was speciaal aan hem gewijd nadat hij zijn rivaal Maxentius had verslagen. Constantijn werd - in 312 - na jaren van strijd de onbetwiste keizer in het westelijke deel van het Romeinse Rijk.

Door een 'kopie' van deze poort, op een schaal van 1:2, komt de bezoeker als in een triomftocht de tentoonstelling binnen, waar een van de meest opvallende kenmerken van vroeg-vierde-eeuws Rome in beeld wordt gebracht: multireligiositeit. Er werden uiteenlopende religies en cultussen beleden. Isis, Dionysus, Mithras en Jupiter Dolichenus waren populair, het christendom was in opkomst. Onder meer in de grafkunst zien we de iconografie van deze cultussen terug. Het christendom onderscheidde zich in vele opzichten van andere antieke religies, maar was duidelijk ook een product van de antieke cultuur. Veel vroegchristelijke Romeinse kunst bevatte iconografische kenmerken van heidense goden en mythologische figuren. De figuur van Dionysus als wijngod kon tot Christusgestalte met wijnstokken worden omgevormd; het beeld van de Goede Herder was de herder met een schaap op de schouder; en Christus als leraar kwam voort uit het motief van de zittende filosoof.

Het onverpakte christendom

Begonnen als een sekte van migranten uit Palestina, het Heilige Land, had het christendom aanhang gewonnen onder de bevolking van de meeste provincies in het oosten van het Romeinse Rijk en in de hoofdstad Rome. Aanhangers werden enkele malen vervolgd, zoals in de derde en begin vierde eeuw, omdat zij de keizer niet als een boven hen gestelde goddelijke macht aanvaardden. Rond het jaar 300 moeten er in het hele rijk zeker enkele miljoenen christenen zijn geweest, overigens hooguit 5% van de totale bevolking. In het oosten was de groei het sterkst, daar ontstond vanaf de vierde eeuw gaandeweg een christelijke meerderheid in diverse steden. Voor de gemiddelde Romein moet een religie waarvan de god de meest vernederende dood denkbaar ondergaat, namelijk executie aan het kruis, een absurditeit zijn geweest. Als bovendien wordt gepredikt dat de laatsten de eersten zullen zijn, vijanden bemind moeten worden en armen en zwakken op goddelijk erbarmen kunnen rekenen, is dat een omkering van het hele maatschappelijke bestel van de oudheid.

Constantijn en zijn medekeizer Licinius kwamen in 313 in Milaan tot het besluit om officieel een einde te maken aan de vervolgingen en om vrijheid van godsdienst in het hele Romeinse Rijk te garanderen. Het betekende

dat in het leven, en dus ook in de kunst, christelijke principes een grotere rol gingen spelen; zonder verpakking in oudere, niet-christelijke beeldtaal (uitgezonderd veel joodse symbolen, die het christendom als vanzelfsprekend had overgenomen). Bijbelse taferelen werden rechtstreeks afgebeeld en zijn in de tentoonstelling onder andere te zien op sarcofagen, fresco's en gebruiksobjecten als goudglazen en lampen. In de grafkunst waren naast scènes uit het Oude Testament de wonderen van Jezus het populairst.

De droom van Constantijn

Was hij een gelovige man? *Pietas* of vroomheid was voor een Romeinse heerser een noodzakelijke eigenschap. Constantijn wendde zich aanvankelijk tot de almachtige Jupiter en Sol, nadat hij in 310 een visioen zou hebben gehad, waarschijnlijk toen er een zonne-halo te zien was. In 312 had hij, aan de vooravond van de strijd met Maxentius, wederom een droom, waarin hem werd geopenbaard - 'In dit teken zult gij overwinnen' - dat hij de overwinning zou halen als hij openlijk zijn steun betuigde aan de christelijke God. Op het keizerlijke vaandel werd boven de zesarmige ster als symbool van de zon een lus toegevoegd, het bekende Christogram (XP, of chi-rho, de eerste letters van het Griekse *Christos*), en zijn soldaten kregen datzelfde monogram op hun schild. Op 28 oktober 312 versloeg hij inderdaad Maxentius, bij de »

In De Nieuwe Kerk is vroegchristelijk erfgoed te zien dat nog niet eerder in Nederland is getoond. Zo ook dit beroemde vierde-eeuwse marmeren beeld van een schaapdrager. Het verbeeldt de Goede Herder, die weer symbool staat voor Christus met een geredde ziel. Het beeld (h. 95 cm.) is een topstuk uit de Vaticaanse Musea. (Museo Pio Cristiana; afbeelding: Scala Archiefen Florence).

Kopie uit 2005 van de kop van een kolossaal beeld van Constantijn. De hoogte van dit fragment is maar liefst 297 cm. Het origineel uit 312-315 bevindt zich in het Capitolijs Museum te Rome. (Trier, Rheinisches Landesmuseum).

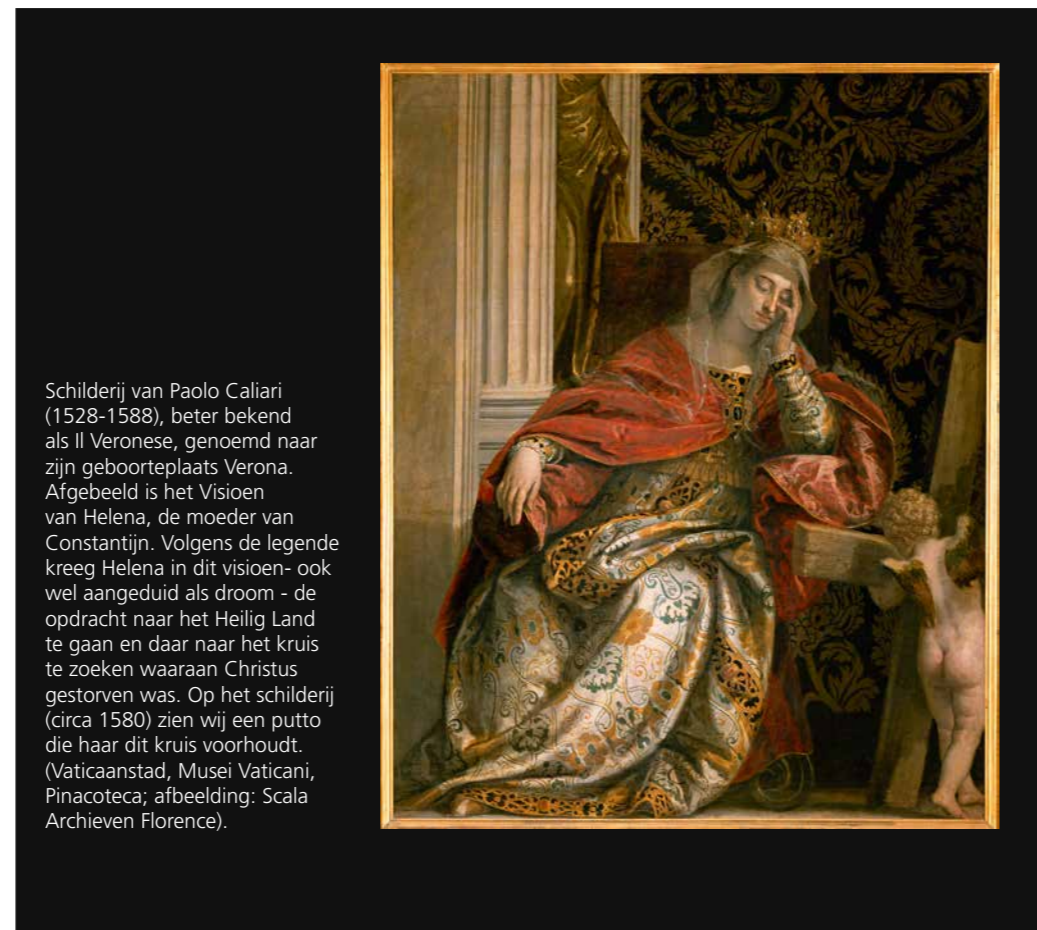
Constantijn zich als een nieuwe afgezant van God op aarde. Toen in 324 medekeizer Licinius was verslagen en Constantijn enig heerser werd in het gehele rijk, versnelde de christelijke revolutie. Grootchalige kerkenbouw, relikwieën, heiligendagen, een nieuwe moraal op basis van christelijke geboden en armenzorg deden hun intrede. In 321 was al een zondagswet aangenomen. De keizer was meestal ver weg, sinds Constantijn de nieuwe rijkshoofdstad Constantinopel had gesticht (nu: Istanbul). De werkelijke macht in Rome kwam steeds meer in handen van de lokale bisschop; tegen het einde van de vierde eeuw nam de paus de rol van de keizer als toonaangevende kerkstichter over.

Eeuwen later

De opkomst en verspreiding van het christendom is een van de meest wonderbaarlijke geschiedenissen van de oudheid. De invloed van het vroege christendom op de mondiale geschiedenis van godsdienst en cultuur is immens. Al in de vierde eeuw

kreeg het nog jonge kerkelijke verleden invulling met de intensivering van de martelarencultus. Spoedig verbreedde de verering zich tot de kerkvaders, de vroege pausen en andere voorbeeldige gelovigen, waartoe ook keizer Constantijn en zijn moeder Helena behoorden. Een van de meest vereerde martelaren was Catharina van Alexandrië. Zij nu is weer de patroonheilige van het kerkgebouw (Nieuwe Kerk) bij De Dam te Amsterdam. De kerkbouw bevat ondanks enorme veranderingen in stijl en techniek nog altijd de kiem van de kerken die Constantijn in Rome liet bouwen. De gotische Nieuwe Kerk is een meerbeukige, langgerekte en op de oost-westas gesitueerde *basilica*: het Romeinse oermodel klinkt dus ook in Amsterdam door. Keizer Constantijn heeft in de vroegchristelijke architectuur duidelijk de hand gehad. Een hand van een kolossaal beeld van de keizer staat als vingerwijzing aan het eind van deze bijzondere tentoonstelling. <

Met dank aan Michel Bakker.

Schilderij van Paolo Caliari (1528-1588), beter bekend als Il Veronese, genoemd naar zijn geboorteplaats Verona. Afgebeeld is het Visioen van Helena, de moeder van Constantijn. Volgens de legende kreeg Helena in dit visioen ook wel aangeduid als droom - de opdracht naar het Heilig Land te gaan en daar naar het kruis te zoeken waaraan Christus gestorven was. Op het schilderij (circa 1580) zien wij een putto die haar dit kruis voorhoudt. (Vaticaanstad, Musei Vaticani, Pinacoteca; afbeelding: Scala Archieven Florence).

Milvische Brug vlak bij Rome. Maxentius verdrong in de Tiber. De christenen zagen Constantijn nu als een van hen. De keizerlijke steun aan de christelijke Kerk pakte voordelig uit voor beide partijen. Constantijn bevorderde de groei van de Kerk, de christenen konden hem de steun geven om zijn macht stevig te verankeren.

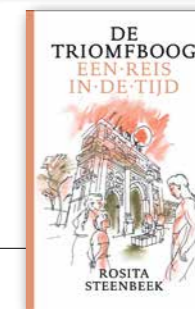
Een doorbraak met grote gevolgen

De concrete maatregelen ten gunste van de Kerk waren eenduidig. Het effect werd zichtbaar in het publieke leven. In opdracht van Constantijn kregen christenen al binnen enkele jaren monumentale kerkgebouwen, zoals de basilieken op de graven van de apostelen Petrus en Paulus. De Kerk kon zichzelf nu profileren als organisatie in het openbare leven. De keizer gedroeg zich als beschermheer en zag zijn regering als door Gods hand geleid, met als doel vereniging van rijk en Kerk. Hoewel hij zich pas vlak voor zijn dood, in 337, liet dopen, presenteerde

Boeken

Bij de tentoonstelling verschijnt een speciale uitgave met de topstukken uit de tentoonstelling (formaat 15 x 15 cm): *Rome. De droom van keizer Constantijn. Kunstschatten uit de Eeuwige Stad* – I SBN: 9789078653561 – € 19,95

Ook verschijnt er een kinderboek: *De Triomfboog (+/- 12 jaar)* geschreven door Rosita Steenbeek – ISBN: 9789078653592 – € 12,95

Kom naar de exclusieve ontmoetingsdag voor bisdom Haarlem-Amsterdam! Meer info op pagina 10.

Tijdslijn

- 64 of 67 na Chr.** Kruisiging van Petrus en onthoofding van Paulus in Rome
- 250-51** Christenvervolgingen onder keizer Decius
- 257-60** Christenvervolgingen onder keizer Valerianus
- 275** Geboorte van Constantijn in Naissus (tegenwoordige Nis in Servië)
- 293** Nieuwe regeringsvorm: invoering van de tetrarchie (vierkeizerschap)
Eerste tetrarchie: Diocletianus en Galerius heersen vanaf nu tezamen in het oosten, terwijl Maximianus en Constantius Chlorus in het westelijke deel van het Romeinse rijk de dienst uitmaken.
- 303-05** Christenvervolgingen onder keizer Diocletianus
- 306** Na de dood van zijn vader, Constantius Chlorus, wordt Constantijn keizer. Hij en de usurpator (oneigenlijke heerser) Maxentius heersen over het westelijk deel van het rijk.
- 312** Slag bij de Milvische brug: Constantijn verslaat Maxentius en krijgt ook Italië in handen.
- 313** Licinius en Constantijn besluiten godsdienstvrijheid in te stellen in het gehele Romeinse rijk. Einde christenvervolgingen
- 319-30** Constantijn laat kerken bouwen in Rome (o.a. St. Jan van Lateranen, St.-Pieterskerk).
- 323-37** Constantijn laat kerken bouwen in het Oost-Romeinse rijk (o.a. Heilige Grafkerk in Jeruzalem, Geboortekerk in Bethlehem).
- 324** Constantijn verslaat Licinius en wordt keizer van het gehele Romeinse rijk.
- 324** Stichting van Constantinopel
- 325** Eerste Concilie van Nicea (o.a. over de Geloofsbelijdenis van de Kerk)
- 330** Constantinopel wordt de hoofdstad van het Romeinse rijk.
- 337** Constantijn wordt gedoopt op zijn sterfbed. Na zijn dood wordt het rijk opgedeeld onder zijn zonen.
- 380** Het christendom wordt de staatsreligie.
- 391** Heidense erediensten worden verboden.

Info over tentoonstelling

3 oktober 2015 - 7 februari 2016
dagelijks van 11.00 - 17.00 uur
(kassa sluit om 16.30 uur)

Toegangsprijzen

Gratis audiotour (in Nederlands of Engels) bij uw entreebewijs met informatie over de tentoonstelling Rome.

- Volwassenen: € 16,-
- Groepen (> 15 personen): € 14
- Kinderen t/m 11 jaar: gratis
- Museumkaart: € 4,50 (toeslag)

Toegangskarten zijn verkrijgbaar bij de kassa van De Nieuwe Kerk of (vooraf) via de website.

Bezoekadres

De Nieuwe Kerk, Dam, Amsterdam

5 minuten lopen van Centraal Station Amsterdam
(of met tram 1, 2, 4, 5, 9, 16, 24, 25)
parkeren mogelijk bij Bijenkorf (Dam);
Nieuwezijds Kolk; Centraal Station; Oosterdok
Parking A'dam

Contactinformatie

020-6386909
www.nieuwekerk.nl
www.facebook.nl/nieuwekerk

Exclusieve ontmoetingsdag Bisdom Tentoonstelling Rome

Zaterdag 28 november 2015 De Nieuwe Kerk - Amsterdam

Het Bisdom Haarlem-Amsterdam organiseert i.s.m. De Nieuwe Kerk in Amsterdam vanwege de bijzondere tentoonstelling "Rome. De droom van keizer Constantijn" een speciale arrangements- en ontmoetingsdag op zaterdag 28 november 2015. Die dag kunt u voor de speciale prijs van € 8,00 (50% korting op de standaard toegangsprijs) naar binnen; kinderen jonger dan 11 jaar zijn gratis. Museumkaarten zijn niet van toepassing op dit arrangement.

Abt Gerard Mathijssen OSB (van de Adelbertusabdij, Egmond) en Zr. Elvira Maria de Wit (provinciaal van de Karmelietessen van het Goddelijk Hart van Jezus, Vogelenzang) geven om 10.00, 11.00, 12.00, 13.00 en

14.00 uur een lezing (van ong. 20 minuten). De lezing wordt gehouden in de Eggertzaal (boven 't Nieuwe Kafé). Voor iedere lezing zijn 100 plaatsen beschikbaar. Aansluitend bezoekt u (met een audiotour) de tentoonstelling.

In de ontmoeting van het christendom met de onbekende wereld troffen christenen altijd mensen die gelovig, religieus waren. Of het nu Paulus was in Athene, of christenen in Rome ten tijde van keizer Constantijn, of op de grote ontdekkingsreizen naar Latijns-Amerika, Afrika of Azië. Maar in onze Nederlandse samenleving van nu, vandaag 2015, ontmoeten we mensen die totaal geen geloof hebben en niet zijn aangesloten bij een religie. Hoe kun je als gelovig mens - als christen in 2015 - gelovig leven en je geloof uiten in een religieuspluriforme en religieusarme samenleving als de onze? Hoe kun je als gelovige, als katholiek christen, overeind blijven in je gezin of familie- en vriendenkring, op school, het werk en bij de sportvereniging? Abt Mathijssen en Zr. De Wit zullen hierover getuigen en spreken. <

Hoe kunt u deelnemen?

1. Aanmelden uitsluitend via sales@nieuwewerk.nl
Aanmelden mogelijk t/m 31 oktober 2015
2. Vermeld:
 - "Bijeenkomst bisdom Haarlem-Amsterdam (28 november)"
 - uw voor- en achternaam
 - het aantal personen
3. U ontvangt rond 15 november 2015 een bevestigingsemail met het tijdstip van de lezing (aansluitend kunt u de tentoonstelling bezoeken); over het toegewezen tijdstip kan niet worden gecorrespondeerd.
4. U toont de bevestigingsemail bij de kassa.

De agenda, kroniek en activiteiten van onze bisschoppen vindt u terug op de website van het bisdom www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl en op www.arsacal.nl

Uit de kroniek van de bisschoppen

Opening Kwakelbrug Heemstede

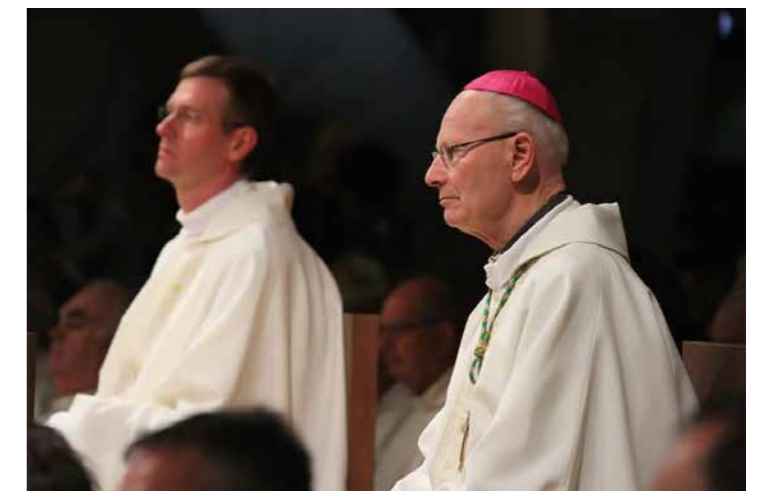
Op 31 augustus opende, onder grote belangstelling, Mgr. Jos Punt samen met Wethouder Pieter van de Stadt de Kwakelbrug en het Kwakelpad, een verbeterde toegangsweg richting College Hageveld (nu een middelbare school, vroeger het diocesane kleinseminarie).

foto: Sandra Fase

50 jaar Nieuw-Venep

Zondag 6 september heeft Mgr. Jos Punt met een feestelijke viering het jubileumjaar van de H. Johannes de Doper parochie van Nieuw-Venep gestart. De parochie bestaat 150 jaar.

Mgr. Jan van Burgsteden 15 jaar bisschop

Op 9 september vierde emeritus-hulpbisschop Mgr. Jan van Burgsteden sss de 15e verjaardag van zijn bisschopswijding in Lourdes, waar hij een groep van zo'n vijftig religieuzen (m/v) begeleidde op hun bedevaart in het kader van het Jaar van het Godgewijde leven.

Dieren als symbool van Christus

Zowel in de Bijbel als daarbuiten, bijvoorbeeld op schilderijen of op voorwerpen in het kerkinterieur, zijn vanuit de dierenwereld talrijke verwijzingen te vinden naar het geloof. Het scheppingsverhaal in Genesis 1 vertelt ons dat God zich op de vijfde en zesde dag bezig hield met het dierenrijk: op de vijfde dag schiep God de vogels en de vissen, en bevolkte zo het uitspannel en de zeeën. Op de zesde dag creëerde Hij de landdieren. Enkele van deze dieren nemen wij nader onder de loep in een poging hun betekenis te duiden. Bij gelegenheid van Dierendag (4 oktober) deze Christelijke en Bijbelse dierentuin.

Vissen in de zee

Een van de aller-oudste symbolische dieren is de vis, die het symbool werd van de christelijke doop. Gelovigen werden *pisciculi* genoemd, wat zoveel betekent als 'kleine visjes'. De doopvont heette *piscina*, een woord dat wij vandaag nog terugvinden in het Frans (*piscine*) en het Italiaans (*piscina*), en wat zwembad betekent. Het symbool van de vis, dat in de vroegchristelijke kunst ook voor Christus zelf stond, is onder meer terug te vinden op zegels en lampen, op decoraties in Romeinse catacomben en op sarcofagen (grafkisten). Het Oudgriekse woord voor 'vis' is: *ichthys*. Iedere letter is weer een afkorting van een woord, tezamen vormen zij: Jezus Christus, Gods Zoon en (de) Redder. Uiteraard verwijst het visje ook naar de verhalen over de wonderbaarlijke visvangsten in het Nieuwe Testament, of naar het bekende Bijbelverhaal van Jona en de vis (Jona 1 en 2). Dit laatste Bijbelverhaal was onder de eerste christenen dan ook zeer geliefd om het geloof

in de dood (graflegging) en opstanding van Jezus gelovig uit te beelden (zonder Jezus af te beelden).

Dieren op het land

Het voornaamste symbolische dier is zonder twiifel het lam. Met het bloed van het lam wordt in het christendom Jezus' lijden aangeduid. Zijn kruisdood heeft de mensheid van de erfzonde gered. De rituele functie van het bloed van het lam als zoenoffer is echter veel ouder dan het christendom. In het boek Exodus wordt voor het eerst gesproken over het bloed van lammeren. De joden slachtten immers met Pasen (Pascha) een lam om te herdenken dat Mozes het volk bevrijdde en wegleidde uit Egypte. Naast de oudtestamentische verwijzingen is het vooral Johannes de Doper die Jezus en het Lam Gods met elkaar vergelijkt. Het Johannesevangelie zegt (hoofdstuk 1, vers 29): 'Daar is het lam van God, degene die de zonde van de wereld wegneemt.' In de Openbaring van Johannes ziet de visionair het Lam op de hemelse troon, waarbij hij vermeldt: 'Hij zag eruit alsof het geslacht was'. Engelen roepen uit: 'Waardig is het lam dat geslacht werd, de macht en de rijkdom, de wijsheid en de kracht, de eer en de heerlijkheid en de lof te ontvangen' (Op. 5,9). In de Eucharistieviering komt een verwijzing naar het lam terug in het Agnus Dei: 'Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld' en in de daaropvolgende uitnodiging tot de communie, als de priester de gebroken, geconsacreerde hostie toont: 'Zie het Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld. Zalig zij die genodigd zijn aan het Bruiloftsmaal van het Lam'. In het Laatste Oordeel-altaarstuk van de gebroeders Van Eyck in de Sint-Bataafskathedraal

in Gent is een vooraanstaande plaats ingeruimd voor het verheerlijkte Lam. In de Middeleeuwen komt de afbeelding van het Lam Gods met een doorstoken borst waaruit bloed vloeit in een kelk veelvuldig voor.

De leeuw als symbool van Christus vindt eveneens zijn basis in de Openbaring van Johannes (Op. 5,4): 'De leeuw uit de stam Juda, de wortel van David, heeft overwonnen: Hij mag het boek openen en de zeven zegels verbreken.' Het heeft de betekenis van de onoverwinnelijkheid. In de Bijbel komt de leeuw in meerdere

betekenissen voor: zowel als symbool voor kracht (het goede) als voor vrees (het kwade), zoals bijvoorbeeld in Psalm 21: 'Red mij uit de muil van de leeuw, bescherm mij tegen de horens van de wilde stier.' Andere bekende verwijzingen zijn Daniel in de leeuwenkuil en Samson die met een leeuw vecht.

In de christelijke cultuur is het hert het symbool van verlangen naar het ware geluk. Het verlangen naar Christus wordt uitgedrukt zoals in Psalm 41: 'Zoals het hert verlangt naar water, zo verlangt mijn ziel naar U'. Vanwege de verwijzing naar water, is het hert ook weer beeld van het doopsel en van de eucharistie. Op vroeg-middeleeuwse doopvonten wil daarom nog wel eens een hert bij een waterbron staan afgebeeld. Zo werd het ook zinnebeeld van reinheid. Tenslotte neemt het hert de plaats van God of Christus zelf in. Vooral in middeleeuwse legendes wordt het zoeken van God vaak voorgesteld als een hertenjacht.

Vogels in de lucht

De pelikaan is het symbool van de voedende Christus. In de *Physiologus*, een oud geschrift vol diersymbolen uit de tweede, derde eeuw, pikt de pelikaanmoeder haar eigen borst open om haar jongen te voeden. Later bleek dat dit in de natuur niet gebeurt, maar in veel kerkgebouwen is de ambo versierd met een pelikaan en haar jongen. De adelaar is de koning der vogels die het hoogst van allemaal vliegt. Als zodanig is hij de heerser van de lucht, zoals Christus

heerst in de hemelen. Zoals de adelaarskuikens op adelaarswieken worden gedragen (zie Deut. 32,11), zo draagt God de mens.

De haan als symbool van Christus is de overwinnaar van het licht op de duisternis. Hij schudt iedereen wakker uit de slaap van de dood. Maar, de haan is ook een verwijzing naar de ontrouwe Petrus. Jezus voorspelde dat Petrus hem tot drie keer toe zou verloochenen voordat de haan zou kraaien.

De leeuw, de haan en de vissen, ze staan symbool voor de grootsheid van Christus. Wellicht aanleiding om eens naar de dieren in uw parochiekerk te kijken. <

Florianne van Hees

Met dank aan priester Hans Schouten.

Kerk OLV Geboorte te Wormerveer

Kerk St. Jan de Doper Langedijk (foto: Marthy Koenis)

Evangelii Gaudium (2)

Homilie: verkondiging van het woord

En daar is ie weer... de preek. Iedere zondag opnieuw. Vraag de mensen wat ze van een preek verwachten, dan zullen ze zeggen: kort, over de Schriftlezingen, over de mensen, het leven of de situatie van die tijd of gelegenheid, kort, met een goede opbouw, helder en eenvoudig taalgebruik, kort (of was dat al gezegd...) en uiteraard met humor. Oh ja, en het moet ergens over gaan en het moet je stof tot nadenken geven...

Dat is nog al wat! Pastores, ga er maar aan staan! Gelovigen in de banken, ga er maar goed voor zitten! En dat iedere week opnieuw...! Het is dan ook niet vreemd dat paus Franciscus in *Evangelii Gaudium* (De vreugde van het evangelie) uit november 2013 aan het begin van een hoofdstuk over de homilie schrijft: "Laten we nu stilstaan bij de verkondiging in de liturgie, die door de herders heel ernstig moet worden genomen. Ik wil in het bijzonder stilstaan bij de homilie en haar voorbereiding want er zijn talrijke klachten over deze dienst-taak waaraan we niet zomaar voorbij kunnen gaan. De homilie is de toetssteen waaruit blijkt of de herder zijn volk nabij is en weet wat er leeft. We weten inderdaad dat de gelovigen daar veel belang aan hechten; en dat ze, zoals de gewijde bedienaars zelf, er vaak onder lijden: de gelovigen omdat ze moeten luisteren, de anderen omdat ze moeten preken. Dat is jammer. De homilie kan echt een intense en gelukkig ervaring van de Geest zijn, een bemoedigende ontmoeting van het Woord, een blijvende bron van vernieuwing en groei." (*Evangelii Gaudium*, EG, nr. 135).

Ja, het is waar. Voor sommige pastores is een preek een wekelijkse bergbeklimming, die steeds maar weer genomen

moet worden. En voor de luisteraars is het soms een hele zit. Dat ligt vaak ook aan de eigen besognes, de eigen gedachten over wat er op dat moment in iemands leven (of van dierbaren) gaande is. Wat absoluut herkenbaar is. Want hoe reëel is het om iedere week een spetterende preek te geven en hoe reëel is het om van een luisteraar te verwachten alles uit de preek te onthouden? Weet u nu een preek na te vertellen die ooit indruk op u heeft gemaakt? Waarschijnlijk niet, want een preek of overweging is een ervaring. En vluchtig. Hij wordt uitgesproken, gehoord en... Een preek nalezen geeft zelden tot nooit de ervaren diepgang, want hij hoort uitgesproken te worden met gebaren en nadruk. Zo komt er iets van een gevoel over, wat het gesproken woord ondersteunt. Noem het begeesting. En dat landt bij de luiste-

Een pastoor zegt aan het eind van de Mis dat volgende week zijn preek over liegen zal gaan. Daarom vraagt hij als ondersteuning aan de parochie om Lucas hoofdstuk 25 vers 12-16 te lezen. De volgende week vraagt hij wie het heeft gelezen. Er steken zo'n 60 mensen hun vinger op. Dan zegt de pastoor: "Lucas heeft maar 24 hoofdstukken!"

rende gelovigen... of niet. Soms beklijft de kern niet of de 'pointe', maar wel een bijzin of een paar woorden. De preek kwam dan goed over. Een preek is dus veel meer dan een paar woorden.

Tips van de paus

Om de vreugde van het evangelie te ervaren, besteedt de paus in *Evangelii Gaudium* vrij veel ruimte aan het hoe en wat van de preek, ook om de reden hierboven genoemd. De homilie, vooral die in een eucharistieviering, is niet zozeer een moment van bezinning of catechese, maar een dialoog van God met zijn volk. Het staat in de lijn van de dialoog die al begonnen is tussen de Heer en zijn volk (nr. 137). Een preek is geen onderhoudend spektakel, is niet gebouwd op wat geleerd wordt bij communicatiestudies of wat gebruikelijk is bij presentaties in bedrijven. Het is geen cursus of conferentie, ze dient bezieling en zin te geven aan de viering. Ze moet dus kort zijn, want als de homilie te lang duurt doorbreekt het het ritme van de viering en verstoort het de harmonie tussen de verschillende delen van de liturgie (nr. 138). In een preek spreekt de Heer tot ons, aldus Franciscus, en moeten wij, de luisteraars, de Kerk ervaren als een moeder, die spreekt tot haar kind: ze heeft weet van alles, beluistert zorgen en leert

"Uw preken moeten niet saai zijn. Uw preken moeten de harten van de mensen raken, omdat ze komen vanuit uw hart. Wat u de parochianen verteld is wat leeft in uw hart." Paus Franciscus op 26 april 2015 bij de priesterwijding van 19 diakens in de St. Pieterskerk.

van het kind, en in het gesprek onderwijst men elkaar en leert, vermaant elkaar en waardeert men het goede. Zo is het ook in de homilie, aldus paus Franciscus. Verder wijst hij op de volgende zaken, die ik hier puntsgewijs vermeld:

- De predikant behoort iedere week aan deze taak persoonlijk en gemeenschappelijk voldoende tijd te besteden, ook als men minder tijd zou moeten geven aan andere taken, hoe belangrijk ook. (EG nr. 145)
- De eerste stap is het aanroepen van de Heilige Geest: een predikant die zich niet voorbereid is niet 'spiritueel'. (EG nr. 145)
- Alle aandacht te schenken aan de Bijbeltekst, die het fundament moet zijn van de prediking om de waarheid te dienen; het Woord van God liefdevol benaderen, vol geduld, om zo God te laten spreken (EG nr. 146), waarbij er aandacht moet zijn voor de andere taal,

- de andere cultuur van de Bijbelse teksten, de diepere lagen om zo de kern van de boodschap te ontdekken. (EG nr. 147)
- De predikant moet een grote persoonlijke vertrouwdheid met het Woord van God ontwikkelen. (EG nr. 149)
- Ieder die wil preken, moet eerst bereid zijn zich door het Woord te laten raken en het vlees te laten worden in zijn concrete bestaan. (EG nr. 150)
- Een predikant moet ook naar het volk luisteren om te ontdekken wat de gelovigen moeten horen. Het gaat erom de boodschap van de Bijbeltekst te verbinden met een menselijke situatie, met iets dat zij beleven, met een ervaring die het licht van het Woord nodig heeft. (EG nr. 154)
- Laten wij eraan denken dat men nooit moet antwoorden op vragen die niemand zich stelt, evenmin is het gepast overzichten van de actualiteit aan te bieden om belangstelling te wekken: hiervoor zijn de televisieprogramma's er al. (EG nr. 155)
- Een preek moet in een taal zijn die de ontvangers begrijpen, wil men niet het risico lopen in het luchtledige te praten. Het gebeurt herhaaldelijk dat predikanten zich bedienen van woorden die zij gedurende hun studie en in bepaalde milieus hebben geleerd, maar die geen deel uitmaken van de gewone taal van de mensen die naar hen luisteren. (EG nr. 158)

- Een ander kenmerk van een goede preek is de positieve taal. Een positieve preek geeft altijd hoop; zij wijst op de toekomst. (EG nr. 159).

Tot slot adviseert de paus priesters, diakens en leken om regelmatig samen te bezien hoe de prediking aantrekkelijker gemaakt worden. Één tip geeft hij alvast: "In de Bijbel vinden wij bijvoorbeeld de aanbeveling de prediking voor te bereiden om hiervoor een juiste maat te garanderen: 'Spreek kort en krachtig en zeg veel met weinig woorden' (Sir. 32,8)." Oh ja, en onze paus wil "begeesterende verkondigers, verkondigers die onbevreesd openstaan voor de werking van de Heilige Geest. Verkondigers die de Blijde Boodschap niet alleen belijden met woorden maar vooral door hun leven, dat omgevormd wordt door Gods tegenwoordigheid" (EG nr. 259). En dat iedere week weer... op zondag. <

Eric van Teijlingen

Dit is de tweede bijdrage in een serie van drie. In de eerste bijdrage heeft mevrouw Mirjam Spruit-Borst deze pauselijke exhortatie in het algemeen toegelicht en het belang en de vreugde van de evangelisatie (zie vorige *SamenKerk*, september 2015). In de derde bijdrage tenslotte zal diaken Eugène Brussee ingaan op de sociale dimensie van dit document en hoe de aandacht voor armen en mensen in de marge van de maatschappij tot de kern van de evangelische boodschap hoort. Deze drie artikelen zijn gebaseerd op een cursus die de auteurs in 2015 hebben gegeven bij ons opleidingscentrum De Tiltenberg.

De bedoeling van deze serie artikelen is om aandacht te besteden aan de verbeelding van de Bijbel (met name van het Oude Testament) in de kerkelijke architectuur. We behandelen al menige kerk in binnen- en buitenland. Ook in ons eigen bisdom zijn interessante kerken: de uwe? Is er ooit een boekje over verschenen? We zijn geïnteresseerd. Vandaag een bezoek aan een kerk in de noordelijke bollenstreek: Breezand. Waarom in deze contreien opeens zo'n kathedraal? Meer foto's op: www.kerkengek.nl

De kerk in de zomer in actie

Interieur

Een bollandorp in Hollands Kroon

De oppervlakkige toerist heeft het idee dat de wereld boven Alkmaar en Schagen ophoudt. Niets daarvan. Het begon allemaal met het aanleggen van de grote polder naar Anna Paulowna, de Russische echtgenote van koning Willem II vanaf 1844. Omdat er een brede middenstroom was (de Zijpeboezem ook wel Oude Veer genoemd) maakte men een Westpolder (1845) en een Oostpolder (1846). Een grappig Hervormd Kerkje werd eerst gebouwd bij de Kleine Sluis (ook wel Anna Paulowna genaamd). Het kwam gereed in 1856 en valt op door de dikke toren die een beetje Engels aandoet.

Na de aanleg van de spoorlijn Zaandam-Den Helder in 1865 werd bij het station het eerste katholieke kerkje van de regio gebouwd ter ere van Maria Presentatie. Een eenbeukig kerkje van architect Asseler uit 1870 met een later vergroot koor en een minuscuul torentje. Dat bood niet voldoende ruimte voor de klokken die de ijverige pastoor Deijns, geen kerken- maar een klokkengek hier verzamelde. Die staan nu in een speciale klokkenstoel voor de pastorie.

Breezand

Inmiddels was in 1861 ten noordwesten van Kleine Sluis een nieuw dorp gesticht: Breezand. In het begin leed het een rustig bestaan totdat in 1912 werd ontdekt dat de schrale zandgrond zeer geschikt was voor de bloembollenteelt. In 1916 was er een grote overstromingsramp. In het museum tussen Anna Paulowna en Breezand kan men daar veel over te weten komen. Na 1920 vestigden zich hier vele katholieke emigranten uit de oude bollenstreek. Zo kreeg het dorp de bijnaam: 'het Lisse van het noorden.' Men kan nog een echte bollenschuur uit circa 1925 bewonderen aan de Zandvaart 192. Deze katholieke bollenboeren zetten het dorp echt op de kaart. De school van de Bijbel werd overgenomen en.... een gigantische kerk werd voor een kleine 120.000 gulden neergezet. Een fiere toren siert het aan Johannes de Evangelist toegewijde bedehuis.

Een moeilijk begin

Tot 1928 kerkten de Breezanders in het nabijgelegen Anna Paulowna in de kerk in de Spoorbuurt. In 1928 ontving kapelaan Verhoeff uit Gouda de opdracht van Mgr. Aengenent om in Breezand een eigen parochie op te richten en daar een kerk te bouwen. Pastoor Van Meeuwen van het veel oudere Anna Paulowna hielp met het zoeken naar een passend stuk grond maar zijn kerkbestuurders vonden het maar niets. De opvolger van pastoor Van Meeuwen ook niet. Maar de Breezanders hielden vol. Na wat geharrewar over welk stukje grond nu het meest passend was werd in de bloembollenschuur van P. Timmer een noodkerk ingericht. Van november 1928 tot september 1931 werd die gebruikt. De bollenschuur werd opgesierd met een zeer grappig scheef torentje van houten balken met een klein klokje dat bisschop Aengenent heel discreet had aangeboden.

De nieuwe kerk

In 1930 was de bouw van de nieuwe kerk begonnen. Men had de Rotterdamse architect H.P.J. de Vries aangezocht voor deze onderneming en in de jaren

1930-31 kwam er een ware kathedraal tot stand. Zo staat er tot de huidige dag een zeer ruime eenbeukige kruis-kerk met driezijdig gesloten koor. Voor de kerk staat een flinke toren uit een stuk met bakstenen spits. De kerk doet denken aan de grote Paschaliskerk van

De terugkeer van de verloren zoon (raam uit 1947)

Kropholler (uit 1921) uit Den Haag. De kerk valt op door de ruimtewerking: iedereen heeft het volle zicht op het altaar. Strakke houten gewelven omspannen de ruimte. Gebrandschilderd glas is er volop: het mirakel van Amsterdam staat afgebeeld (men neemt hier enthousiast deel aan de Stille Omgang!). Boven het zangkoor vinden we natuurlijk Caecilia en in de buurt van de biechtstoel is de Verloren Zoon (geschonken in 1949) te zien. Eveneens in 1949 werd een prachtige preekstoel van de firma Brom uit Utrecht geplaatst. In 1950 werd er een nieuw stenen altaar geplaatst en in 1954 kwamen er Kruiswegstaties van Lode Sengers. In dit kerkdorp zijn vele festivals (zie de borden buiten op de foto) en het is een van de weinige parochiekerken in ons bisdom die overdag gewoon te bezoeken is. Een voorbeeld voor vele andere parochies in ons bisdom. <

Hein-Jan van Ogtrop

Over Anna Paulowna zie www.olvpraesentatie.nl afdeling geschiedenis samengesteld door Theo Schilder. Over de parochiegeschiedenis van Breezand is in 1978 is een gedenkboekje verschenen van J.M. Fontijn.

De kerk OLV Visitatie Anna Paulowna

De 7 klokken voor de pastorie van Anna Paulowna

LAUDATO SI

Allerhoogste, almachtige, goede Heer,
van U zijn de lof, de roem, de eer en alle zegen.
U alleen, Allerhoogste, komen zij toe
en geen mens is waardig uw naam te noemen.

Wees geprezen, mijn Heer met al uw schepselen,
vooral door mijnheer broeder zon,
die de dag is en door wie Gij ons verlicht.
En hij is mooi en straalt met grote pracht;
van U, Allerhoogste, draagt hij het teken.

Wees geprezen, mijn Heer, door zuster maan en de sterren.
Aan de hemel hebt Gij ze gevormd, helder en kostbaar en mooi.

Wees geprezen, mijn Heer, door broeder wind
en door de lucht, bewolkt of helder, en ieder jaargetijde,
door wie Gij het leven van uw schepselen onderhoudt.

Wees geprezen, mijn Heer, door zuster water,
die heel nuttig is en nederig, kostbaar en kuis.

Wees geprezen, mijn Heer, door broeder vuur,
door wie Gij voor ons de nacht verlicht;
en hij is mooi en vrolijk, stoer en sterk.

Wees geprezen, mijn Heer, door onze zuster, moeder aarde,
die ons voedt en leidt,
en allerlei vruchten voortbrengt, bonte bloemen en planten.

Wees geprezen, mijn Heer, door wie omwille van uw liefde
vergiffenis schenken, en ziekte en verdrukking dragen.
Gelukkig wie dat dragen in vrede,
want door U, Allerhoogste, worden zij gekroond.

Wees geprezen, mijn Heer, door onze zuster de lichamelijke dood,
die geen levend mens kan ontvluchten.
Wee hen die in doodzonde sterven;
gelukkig wie zij in uw allerheiligste wil vindt,
want de tweede dood zal hun geen kwaad doen.

Prijs en zegen mijn Heer,
en dank en dien Hem in grote nederigheid.

Het Zonnelied van Sint Franciscus uit 1225

Het 'zwerfende' beeld van St. Nicolaas, naamgever aan de vorige parochiekerk en wat uit de vorige schuilkerk kwam. Foto: Nico Graaf.

175 Jaar Petrus-en-Pauluskerk Den Helder

De oudste gewijde en nog steeds in gebruik zijnde kerk van ons Bisdom staat in de Kop van Noord-Holland. Op 6 oktober 1840 werd deze plechtig ingewijd en deze oktobermaand vierden ze in Den Helder feest. Oud-pastoor Jan van Diepen schreef in het parochieblad meerdere artikelen over de geschiedenis van 'deze oude dame', de kerk toegewijd aan de grote Romeinse heiligen, Petrus en Paulus. Speciaal voor SamenKerk heeft hij dit artikel geschreven.

6 oktober 1840: inwijding

Vandaag is het woensdag 7 oktober 1840. Ik sta op het kerkplein met achter mij het Jaagpad en het Heldersch kanaal. Gister is de kerk plechtig geconsacreerd door Mgr. C.L. baron van Wijckerslooth. Nederland heeft nog geen eigen bisschoppen, maar deze bisschop is aangesteld om kerken te consacreren en het H. Vormsel toe te dienen. Wat was het een geweldige dag! Zoveel mensen op de been en in de kerk, allemaal blij dat we eindelijk zo'n echte grote kerk hebben. Precies op de goede plaats, midden tussen Helder en Nieuwediep. Bouwpastoor Joannes van Gent en zijn medewerkers kunnen trots zijn op hun werk.

Op de voorgevel van de kerk hebben we meteen maar flink uitpakket. We zijn niet alleen katholiek, maar ook rooms-katholiek en daarom hebben we de symbolen van het pausschap op de gevel aangebracht: in een plaquette staat in reliëf de driekroon (tiara) boven twee gekruiste sleutels. Deze kroon geeft zijn drievoudig gezag aan als priester, leraar en koning. De sleutels verwijzen naar de woorden die Jezus tegen Petrus zegt in het evangelie (Mt. 16,19): "Ik geef je de sleutels van het rijk der hemelen". Links en rechts op de halsgevel staan beelden van Petrus en Paulus, vervaardigd door Anthonie Boggia. Onze vorige kerk in de Langestraat heette Nicolaas, maar deze kerk zal de namen van Petrus en Paulus dragen. Aansluitend op de gevel van de kerk staat de pastorie, het huis voor pastoor Van Gent en kapelaan G. v.d. Bosch.

Ik ga naar binnen door de grote deur en loop de kerk in. De ruimte is gevuld met stoelen, banken en bankjes: links tweehonderd notenhouten stoelen voor de vrouwen en rechts banken en stoelen voor de mannen. Helemaal voorin in de apsis tegen de muur staat een houten altaar met kandelaars en kaarsen en op het altaar een tabernakel, ook van hout. Tussen het priesterkoor en de ruimte van de kerkgangers staat een communiebank. Een preekstoel, te bereiken via een kunstig

Het Algemeen Handelsblad schreef over 6 oktober 1840: "Groot was de toevloede schaar, zoo van hier als elders, en niettegenstaande de groote toevloed is alles in de beste orde afgelopen. Het luiden der klok en het uitsteken der vlaggen, stemde de gemeente tot deelneming aan dit feest, waaraan velen van andere gezindten deelnamen. De zeer eerv. heer Landdeken van West-Vriesland besteedde den kansel en onderhield de zaamgedrongen menigte over de zin der woorden uit Openbaring... De plegtigheid van dien dag werd besloten met een broederlijke bijeenkomst, waarbij de hoofdpersoon Z.H. waardigheid de Bisschop voorzat en door zijn assistenten en de genoodigde autoriteiten omringd werd."

bewerkte trap, staat tegen een pilaar aan. In de nissen voorin is plaats voor twee beelden: rechts een naaldhouten beeld van St. Nicolaas uit de vorige kerk en links de Moeder Gods, ook uit de vorige kerk. De ramen zijn van gewoon glas gemaakt en ook de rest van de kerk ziet er nog sober uit. Verdere aankleding komt nog wel. Het geld is nu even op.

Gister was de kerkwijding. De plechtigheid begon om 7.00 uur en duurde tot 13.00 uur! Het Caeciliakoor opende de Mis met: *Terribilis est locus iste: hic domus Dei est et porta caeli, et vocabitur aula Dei* (= Ontzagwekkend is deze plaats: dit is het huis van God en de poort van de hemel, en zij zal genoemd worden Gods woning). Het zangkoor werd ondersteund door het nieuwe orgel dat gemaakt is in de fabriek van Loret Vermeersch in Sint Nicolaas, België. Het is gevat in een eikenhouten kast en heeft drie klavieren.

6 oktober 2015: feest!

Ik sta weer op het kerkplein met de boerengeeltjes. De kerk staat er nog steeds na 175 jaar! Achter mij de Kerkgracht, vroeger Jaagpad en Heldersch kanaal genoemd. De tiara van de paus op de gevel heeft het hier uitgehouden, maar niet in Rome. Paus Paulus VI (1963-1978) heeft hem destijds verkocht aan de katholieke kerk in Amerika, waar deze nu te bezichtigen is in 'the National Shrine' basiliek in Washington. En de pausen na hem dragen geen tiara meer; onder paus Benedictus XVI verdween de tiara ook uit zijn wapen. Links en rechts van de gevel zie ik twee stenen bollen. Inderdaad, daar stonden

Foto: Ron van den Berg.

ooit de beelden van Petrus en Paulus! Meeuwen hebben hun plekken ingenomen. In 1864 werden de beelden nog heftig gerepareerd, maar naderhand moesten ze noodgedwongen naar binnen. Ze staan, veelkleurig geschilderd intussen, in de nissen voorin, links en rechts.

Langs de gebruiksvriendelijke opgang ga ik de kerk binnen. Het Caeciliakoor zong, juist zoals 175 jaar geleden! Maar nu zingen er ook vrouwen mee, zelfs meer dan mannen. En het orgel uit 1840? Dat werd een schip van bijleggen en daarom luisteren we nu sedert 1903 naar een nieuw orgel van Jos Vermeulen uit Alkmaar. Maar een geoefend oor hoort nog klanken uit 1840 dankzij het pijpwerk (gedeeltelijk) van het oude Loret Vermeersch orgel in het huidige instrument.

Ik ga de kerk in en zie stoelen, voor iedereen gelijk en mannen en vrouwen zitten links en rechts door elkaar. Het houten altaar uit 1840 is in 1957 vervangen door een groot hardstenen altaar dat later (1966) zo gepositioneerd werd dat de priester met zijn gezicht naar de gelovigen stond. In plaats van dit grote altaar staat er sinds 2002 een kleine houten stervormige altaartafel, wat meer in het midden van de kerk. De nieuwe preekstoel uit 2002 staat nu los van de pilaar. De communiebank is er niet meer. Met uitzondering van het plafond is de hele kerk geschilderd in terracottakleur.

In de nissen links en rechts staan beelden van de heilige Petrus en Paulus. Waar het beeld van de Moeder Gods is gebleven, is een vraagteken. Het Nicolaasbeeld is gaan zwerfen, maar staat nu weer sinds 2009 in deze kerk, links vooraan. <

Jan van Diepen

H. Petrus.
Foto: Jeanette Duineveld.

H. Paulus.
Foto: Jeanette Duineveld.

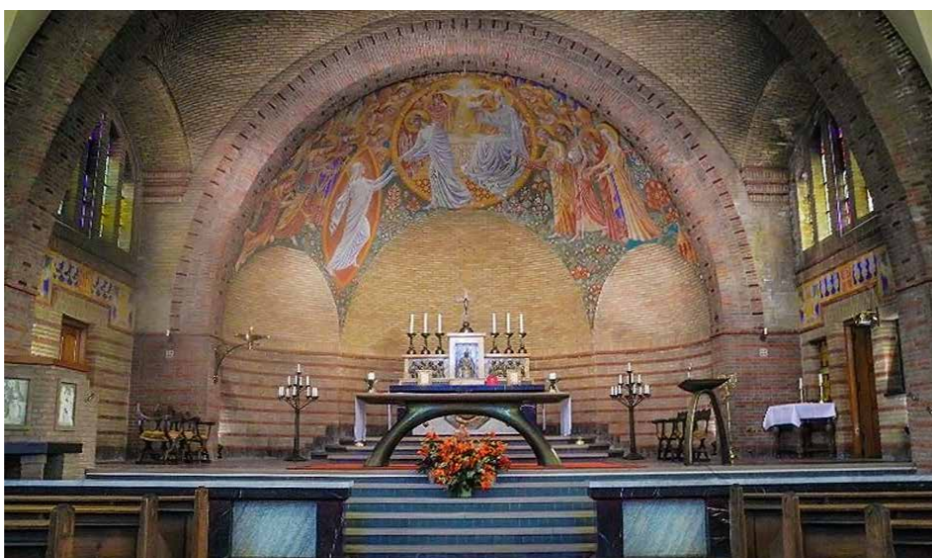
Han Bijvoet

“Op weg naar zijn werk - hij was bezig aan de wandschildering in de kathedraal St. Bavo - voelde hij zich onwel worden. Een paar weken later kwam het einde. Verdriet was ook hem niet bespaard gebleven. Hij verloor zijn vrouw, hij verloor een zoon, maar, gesteund door zijn rotsvaste geloof, wist hij dit alles te verwerken.”, aldus de Haarlemse kunstenaar Mari Andriessen in een In memoriam in het Haarlems Dagblad (van 20 oktober) bij het overlijden van Han Bijvoet op 18 oktober 1975, dit jaar 40 jaar geleden.

Henricus Alphonsus Bijvoet, geboren op 14 februari 1897 in Amsterdam, was een veelzijdig kunstenaar. Hij tekende en schilderde, beeldhouwde en was pentekenaar, fresco- en glasschilder. Daarbij hadden religieuze onderwerpen zijn voorkeur. Hij kreeg daarom ook regelmatig opdrachten van parochies en het bisdom. En hij was werkzaam tot aan het eind van zijn leven, zoals we konden lezen in zijn necrologie in de krant. Hij maakte voor de Bavokathedraal tal van figurenrijke wandschilderingen, waarvoor hij gewoonlijk geen modellen gebruikte: “Ik hoef niet naar de natuur te kijken, want die heb ik in me.” Bijvoet wilde geestverheffende kunst maken, voor iedereen verstaanbaar. Hij meende ook dat “de schoonheid de mens tot godsdienst voert”. Het moest de mens als het ware opstuwten naar het verhevene. Kunstschilder Kees Verwey zei over hem: “Hij voelt zich als een stuk glas, dat het licht van de hemel doorlaat.”

De middeleeuwse kunst en die uit de vroege renaissance in Italië, zoals van Fra Angelico, vormden zijn voornaamste inspiratiebronnen. In het werk van Bijvoet is tevens de invloed van de Beuronerschool in voelbaar. Deze kunstschool werd in 1868 gesticht door de Benedictijner monnik, schilder en beeldhouwer Peter Lenz (1832-1928) in de Abdij van Beuron (Sigmaringen). Het streven was een nieuwe kerkelijke kunst

te bevorderen, die aansloot bij de oudere vormenspraak en wel in een zeer gebonden compositie. De invloed van Beuron was indertijd groot en heeft de kerkelijke schilderkunst in nieuwe banen geleid. Jan Stuyt, hoofdopzichter van de kathedraal, was overigens een groot voorvechter van deze Beuronerstijl. Typerend voor Bijvoet is nu dat hij aspecten van verschillende stijlen, conventies en technieken wist te assimileren tot een geheel eigen vorm van eigentijdse religieuze kunst.

Bijvoet in ons bisdom

Enkele bekende kunstwerken van Han Bijvoet in ons bisdom zijn:

- De achterwand van de Genadekapel O.L.V. ter Nood (Heiloo) toont hoe de mensen - gebroken, armzalig, ziek en geketend en geketend door het

leven (rechts onder) - door de engelen worden ontvangen ‘in paradysum’. Hen worden de handen gewassen en ze worden in nieuwe kleren gestoken (links onder), om vervolgens in processie naar de Heilige Maagd Maria te gaan, die hen ontvangt en verder verwijst naar Jezus (centrale gedeelte), die hen wijst op de tafel, het hemels gastmaal, waarachter God de Vader uitnodigend heeft plaatsgenomen. Verder zijn de zijwanden van de kapel versierd met Bijbelse scènes uit het leven van Maria en de Mariale liturgische hoogfeesten. Han Bijvoet beschilderde de achterwand in 1941; de overige schilderingen van zijn hand in deze kapel zijn tien jaar ouder.

- Op 15 augustus 1945 bij gelegenheid van het 40-jarig priesterfeest van

pastoor Van Noort kreeg hij van de parochie en parochianen de beschildering van de apsis van de parochiekerk O.L.V. Hemelvaart (Heemstede) geschonken. In het midden is de Heilige Drie-eenheid afgebeeld, Maria aan de linkerkant opnemend. Rechts treden figuren haar tegemoet, die reeds vóór haar in de hemel waren: Jozef, Joachim en Anna en Johannes de Doper. Het geheel speelt zich af in wat Bijvoet in zijn schetsen noemde: “een bloeienden tuin, de altijd groenende lusthoven van het Hemelsch Paradijs”. Ook boven twee zijaltaren, links en rechts, twee fresco’s: bij het Maria-altaar de geboorte van Jezus (met de aanbidding van de herders) en bij het Jozefaltaar het heilig huisgezin (in de timmerwerkplaats). Deze kwamen wat later gereed.

- De kathedrale basiliek St. Bavo (Haarlem) is vol van Bijvoet. Na vijf gebrandschilderde ramen voor de Pietakapel in 1925 volgde in 1931 het kolossale Mariaraam voor de noordelijke transeptarm. Toepasselijk, want het noorderportaal is traditioneel aan Maria gewijd. De vijf langgerekte glasstroken met de vele scènes en afbeeldingen herinneren aan het romaanse raam bekend als *Notre-Dame-la-Belle-Verrière* in de kathedraal van Chartres. Maria is op haar raam omringd door evangelis-

ten, Latijnse kerkvaders en scènes uit het Nieuwe Testament. In tegenstelling tot Dibbets gebruikte Bijvoet hier veel blauwen, toch al de kleur van Maria, maar volgens hem ook passend bij het koele noorden. Architect Cuypers was er eigenlijk niet zo over te spreken, hij zag liever veel wit getemperd licht in zijn middenschip en transepten. Vijf jaar later kwam Bijvoets zuidertransept klaar. Dit zogeheten Christusraam verschilt in stijl en uitvoering van het Mariaraam: de figuren zijn expressiever en beweeglijker. Het raam toont Christus te midden van de vier oosterse kerkvaders, Johannes de Doper en de vier grote profeten. De kleur van de zuiderzon is gevangen in het gebruik van goudgeel met rood en groenen en paarsen. De beide transeptramen vormen binnen zijn omvangrijke oeuvre het ‘magnum opus’. Op de zijwanden van de kerk veel afbeeldingen van bijbelse verhalen. Verder beschikt onze kathedraal over drie vaandels naar ontwerp van Bijvoet, die in het nieuwe museum van de kerk te bezichtigen zijn. Bijvoet ontwierp ook de kruiswegstaties van de kathedraal.

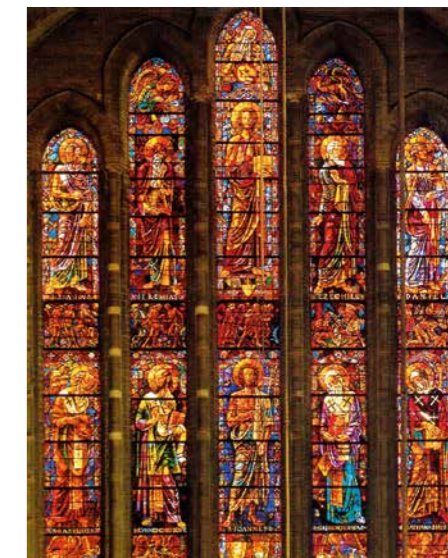
- In de kapel van Warmond, onderdeel van het tot 1967 in gebruik zijnde grootseminarie van ons bisdom hingen kruiswegstaties van Bijvoet, getekend in krijt en inkt, welke hij maakte in 1957.

- In de refter van de St. Adelbertabdij in Egmond heeft Bijvoet de scène van de kruisiging van Jezus (naar het Johannesevangelie) afgebeeld, met Maria en de leerling die Hij het meest liefhad.

Bijvoet begon in de laatste jaren van zijn leven aan de decoratie van het boogvlak boven de zuidelijke koortoegang van de Bavokathedraal: de Verheerlijking op de Berg Thabor. Dit visioen is onvoltooid gebleven. Han Bijvoet werd tijdens de uitvoering van het werk in de Mariastichting opgenomen en overleed daar enige tijd later. Hij werd begraven in het familiegraf in Bloemendaal. <

Eric van Teijlingen
Michel Bakker

1

< 1. Vakantiefoto in SamenKerk

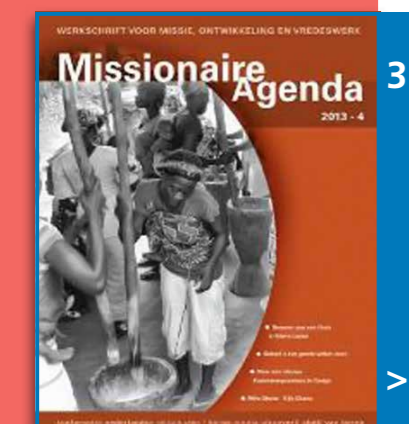
Afgelopen zomer is menig vakantieganger een kathedraal, kerk of kapelletje binnengelopen. In Nederland of in het buitenland. En er is vast een foto van gemaakt, dat u een kaarsje aanstak, of van een mooi Mariabeeld of... Stuur uw foto van 'Uw geloof ook op vakantie geweest' vóór 20 oktober naar: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl, dan publiceren we de mooiste in onze novembereditie. >

2

< 2. Ziekenapostolaat 90 jaar

Voor de mensen die aangesloten zijn bij het Ziekenapostolaat, is Allerheiligen ieder jaar een heel bijzondere dag. Natuurlijk is het een Hoogfeest voor de hele Kerk, maar 1 november heeft voor deze mensen nog een extra speciale betekenis. Het is namelijk de oprichtingsdag van het Ziekenapostolaat in 1925, opgericht door de Bloemendaalse pastoor L.J. Willenborg. Hij was op bezoek geweest in het Franse dorp Ars, waar hij het werken en leven van de heilige Pastoor Van Ars onderzocht. Pastoor Willenborg werd vooral getroffen door het feit dat de Pastoor Van Ars "zijn zieken" bewust en actief inzette door ze te laten bidden voor de noden van zijn parochie. Zo werkten ze actief mee aan het geestelijk leven van hun geloofsgemeenschap en werden ze tot de ware schatten van de Kerk. Daarom is het Ziekenapostolaat een apostolaat door zieken, door iedere dag, bij voorkeur 's middags rond de klok van drie uur, hun lijden en/of lichamelijke en geestelijke gebreken aan God op te dragen en zo hun lijden met het vruchtbare lijden van Christus te verenigen om het ten goede te laten komen aan de Kerk en de wereld. Sinds 1925 heeft het Ziekenapostolaat zich vanuit ons bisdom verbreed over de hele wereld. Het is een stille krachtmotor, die iedere dag weer de broodnodige geestelijke stroom levert voor het geestelijk welzijn van onze geloofsgemeenschap over de hele wereld. Als u meer informatie wilt of, nog beter, indien u zich wilt aansluiten bij het Ziekenapostolaat, schrijf dan even een kaartje of briefje naar: Ziekenapostolaat, Postbus 12, 2060 AA Bloemendaal. U ontvangt dan 6x per jaar de bemoedigende Ziekenbrief. Verder kunt u iedere tweede donderdag van de maand om 13.15 uur via Radio Maria (via www.radiomaria.nl of DAB+) luisteren naar 'Vonken van Hoop', het maandelijks radioprogramma van het Ziekenapostolaat. >

3

< 3. Missionaire agenda over 'Laudato si'

In september hebben de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) i.s.m. Berne Media hun Werkschrift voor missie, ontwikkeling en vredeswerk geheel in het teken gezet van 'Laudato si', het nieuwste encycliek van paus Franciscus (zie ook *SamenKerk* 2015 nr. 6). Met artikelen als 'Het Zonnelied in de praktijk', 'ecologische spiritualiteit' (een interview met Zr. E. Verrijt) en een artikel over water- en klimaatproblematiek is er veel te lezen. Ook zijn meerdere artikelen opgenomen over 'best practices' uit de dagelijkse parochiële praktijk: van de vijf voorbeelden komen er maar liefst drie uit ons bisdom: te weten de Johannes de Doperparochie in Hoofddorp over duurzame energie (pag. 3), de Stichting Manna Werkgroep Schermer over het tegengaan van voedselverspilling (pag. 8) en de St. Adelbert Abdij over ecologisch tuinieren (pag. 13). U kunt een exemplaar bestellen bij: KNR 073-6921321 - cmb@knr.nl >

4

< 4. Thuiskerk voor bij de televisiemis

Iedere zondag zendt omroep RKK via NPO 2 om 10.10 uur het Geloofsgesprek uit en om 10.30 uur de Eucharistieviering. Veel mensen, vooral ouderen, kijken wekelijks naar deze televisieuitzendingen. Ter begeleiding van deze televisievieringen heeft de RKK 'Thuiskerk'. Een maandblad met de liturgie van alle Eucharistievieringen van die maand, de preken van de maand ervoor en andere interessante informatie. 'Thuiskerk' verschijnt twaalf keer per jaar en een jaarabonnement bedraagt € 33,85. Stuur voor een abonnement een briefje naar: Redactie Thuiskerk (abonnement), Postbus 23000, 1202 EA Hilversum of via de website: www.rkk.nl/eucharistieviering/thuiskerk <

Syrië

Het is al jaren geleden dat ik met mijn gezin aan de voeten van de tempel van Bel stond in Palmyra. Het bouwwerk, boven op een berg gelegen, zodat je werkelijk opstijgt, maakt een verpletterende indruk. Het interieur toonde op het plafond de dierenriem, symbool van de kosmos. Zo is de tempel een microkosmos en heeft de gelovige deel aan het heelal. Ik bedacht me dat de tempel van Jeruzalem er ongeveer hetzelfde moet hebben uitgezien, met zeven treden die de opgang vormen en een voorhangsel compleet met kosmische symboliek.

Ook is een reliëf te zien waar de god Bel of Baal (Semitisch voor: Heer) wordt geflankeerd door de maangod Aglibol (let op de sikkell!) en de zonnegod Malakbel. Dat alles is nu vernietigd door de razernij van Islamitische Staat (IS), die in hun hang naar extreme zuiverheid alle zogeheten afgoderij wil vernietigen. Zelfs de archeoloog Khaled el-Asad, die de kunstschaten waaraan hij zijn leven had gewijd wilde beschermen, hebben ze vermoord. Hun agressie richt zich zowel tegen 'heidense' monumenten, alsook tegen christelijke gebouwen en zelfs tegen islamitische heiligdommen, zoals graven van heiligen, die ze ook al als afgoderij bestempelen.

In Damascus bezochten we ook de prachtige synagoge, oorspronkelijk afkomstig uit Dura Europos. Daar zagen we Mozes, geflankeerd door zon en maan!

En op verdere omzwervingen kwamen we afbeeldingen tegen van Christus, eveneens te midden van zon en maan. Kennelijk hebben jodendom en christendom de kosmische symboliek weten te waarderen en overgenomen, ondanks de radicale afwijzing van de cultus van Baal.

Het is duidelijk, we kunnen bijbel en christendom alleen maar goed begrijpen als we ook de omringende cultuur verstaan. De barbarij om deze kunstschaten te vernietigen is een zonde tegen de humaniteit. De archeoloog die zijn inzet met zijn leven heeft moeten bekopen, mogen we in herinnering houden als een martelaar voor de menselijkheid. <

Marcel Poorthuis

De zomer voorbij... Iedereen gaat weer – uitgerust – aan de slag: op school, op het werk, bij de sport en in de parochie. Het normale ritme is inmiddels weer opgepakt. Dit is duidelijk terug te zien in de parochiebladen van september. Nieuwe schema's voor liturgie, vergaderingen van werkgroepen en parochiebesturen, nieuwe initiatieven, bijeenkomsten, cursussen, dit alles wordt beschreven in diverse bladen. En niet te vergeten de koren... na de zomerstop zingen die er weer volop op los. Meestal wordt ook om nieuwe leden gevraagd. In de pastorale woordjes richten veel pastores de blik naar voren: "Een nieuw seizoen. Wat zal het komende jaar ons brengen? Je denkt na over nieuwe plannen. Het voelt een beetje als goede voornemens maken. (...) Gelukkig hoef ik dat niet alleen te doen. Anderen inspireren doe je met elkaar als geloofsgemeenschap", aldus een van hen.

Vele parochies bieden cursussen aan. De Begijnhofkapel (**Amsterdam**) heeft hiervoor een mooie folder uitgegeven, met daarin alle informatie over eerste Communie, Vormsel, een jongerengespreksgroep, bezinningsmomenten (over eucharistische aanbidding) als ook bijeenkomsten met senioren. De parochies van de **Zaanstreek** hebben een boekje uitgegeven met hun uitgebreide cursusaanbod (verzorgd door de stuurgroep Vorming & Toerusting). Van meditatie schilderijen, gespreksgroepen, lezingen en filmavonden, een gevarieerd aanbod voor iedereen. En kent u het BOAZ leerhuis al? De parochies van **Bloemendaal**, **Overveen**, **Aerdenhout** en **Zandvoort** hebben ook een mooie folder voor hun film-, muziek-, cursussen- en lezingenaanbod. Zie: www.boazparochies.nl. De parochie H. Willibrordus van **Heiloo** presenteert in **Communicatie** het zeer uitgebreide aanbod van 'Rond de waterput' voor spiritualiteit en geloofsverdieping. Zie: www.willibrordus-heiloo.nl. In **Augustinusnieuws** van de parochie **Vijfhuizen** wordt voor 6 en 13 oktober een oecumenische cursus over het Onze Vader aangekondigd. De parochie en de PKN-gemeente van Halfweg-Zwanenburg organiseren deze avonden aan de Wilhelminastraat 15 (Halfweg) over het Gebed des Heren, met tekst, uitleg én zang.

Andere parochies hebben (of hadden) wat te vieren: De Boomkerk in **Amsterdam**, welke na een grondige restauratie op 6 september feestelijk weer in gebruik is genomen. De parochie O.L.V. Onbevlekt Ontvangen in **Nieuw-Vennep** vierde eveneens in september haar 150-jarig jubileum. Feest ook in **Velsen-Noord**, waar de St. Jozefparochiekerk 110 jaar bestaat. En feest ook in **Den Helder**: 175 jaar geleden werd de huidige HH. Petrus en Pauluskerk ingewijd. En midden in de zomer vierde de St. Jans Geboorteparochie van **Hoogwoud** haar 150-jarig jubileum. In hun parochiebladen kijken ze allemaal terug op hun eigen geschiedenis en festiviteiten. Een felicitatie waard!

In een van de parochiebladen stond een 'gebed om een geweldige parochie'. We schrijven er uiteraard niet bij welke, want we willen niet de indruk wekken dat die parochie niet geweldig is, of de pastoor aldaar... Het gebed om een geweldige parochie luidt als volgt (zeker het bidden waard): "Hemelse Vader, U heeft ons samen geroepen als een parochie om Uw zichtbare leven in onze wereld te zijn. Hier verzamelen we in aanbidding, verkondigen we Uw Woord, vieren we de Eucharistie, en worden we uitgezonden om uw liefde te delen en leerlingen te maken. Heer, we nemen uw Grote Opdracht serieus en verlangen voor onze parochie dat ze zo in vuur en vlam geraakt dat we mensen naar U toetrekken. Help ons in die poging als we streven om samen te werken - gewijd, religieus en leek. Maakt U onze parochie alstublieft geweldig, door Uw kracht en Uw genade. Amen."

Overweg heet het parochieblad van de Goede Herder parochie van **Bakkum** en **Castricum**. Het blad opent het septembernummer met een afscheidslied. Een afscheidslied voor de kerk van Bakkum. Met drie mooie strofen en een refrein werd over deze kerk gezongen: "Bakkums kerk ruim zestig jaren. Wij zingen hier de laatste keer, vierden menig mooie viering. 't Doet ons allen dan ook zeer." Op 15 augustus was de laatste viering in deze kerk van H. Maria ten Hemelopneming. Een pagina verder wordt hierop teruggeblikt: "Deken Ton Cassee en pastoor Kaleab Shiferaw gingen voor in een indrukwekkende viering, die muzikaal door het koor Cantare werd ondersteund. Na afloop van de viering volgde een procesie, waarbij relikwieën en de verschillende parochieboeken werden overgebracht naar de Pancratiuskerk in Castricum. (...) Veel lof was er voor de preek van pastoor Kaleab. Hij wist

de juiste balans te vinden tussen enerzijds de emoties rond het afscheid nemen van een Huis van God, anderzijds was zijn preek ook een open uitnodiging aan de parochianen van Bakkum om aansluiting te vinden bij de Pancratius en zo samen de vlam van het geloof brandend te houden. Terecht werd er na afloop van zijn preek spontaan geapplaudisseerd." Weer een bladzijde verder lezen we dat met de volgende editie 'de Overweg' in een ander jasje gestoken wordt. Het wordt voortaan net zo uitgegeven als 'De Helm' van Heemskerk.

In alle parochiebladen van de hele **Zaanstreek** een artikel over het nieuwe, gemeenschappelijke jaarthema: "Je laten raken..." Uit veel Bijbelverhalen blijkt dat Jezus geraakt wordt door mensen met ziekten, met verdriet of met andere problemen. Zelfs ook door mensen met geloof! Deze mensen worden weer door Jezus zelf aangeraakt. Ook wij kunnen in onze tijd geraakt worden door Jezus, aldus de toelichting bij dit thema. Er is ook dit jaar weer een speciaal jaarthemalied geschreven en gecomponeerd, evenals een logo (zie afbeelding). Bij de verschillende startvieringen in de parochies in september kreeg men een kleine attentie mee.

De samenwerking tussen de parochies leidt vaak tot nieuwe initiatieven, een nieuwe, gezamenlijke website bijvoorbeeld. Vorig jaar kreeg de regio Klaverblad (**Bennebroek**, **Heemstede** en **Vogelzang**) al een nieuwe, actuele website: www.parochiesklaverblad.nl. Vlak voor de zomer presenteerde de parochies van **Assendelft** en **Zaandam** hun mooie website: www.katholiekzaanstreekzuid.nl. En www.h-drieeenheid.nl is de nieuwe website van de drie parochies van **Bussum** en **Naarden**. Dat laatste was te lezen in het parochieblad **Klankkleur** van deze parochies. Dus... googlen maar! Heeft uw parochie of personele unie/fusie ook een nieuwe website, meldt het SamenKerk via: samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl (ook nieuw!).

Is het een parochieblad of niet: **Uitputtend**, het contactblad van de vrijwilligers van het heiligdom van **Heiloo**? We maken u er graag deelgenoot van. De moppenpagina is zeer geliefd tot in de hoogste kringen van ons bisdom, maar ons oog werd getrokken door een pagina met als titel: De wijsheid van de Ark van Noach (zie voor het Bijbelverhaal Genesis 6,9 - 9,17):

- Mis de boot niet.
- Bedenk dat we allemaal in hetzelfde schuitje zitten.
- Plan vooruit: het regende niet toen Noach de ark bouwde.
- Blijf vitaal: als je 60 jaar bent, kan iemand je vragen om nog iets heel groots te ondernemen.
- Luister niet naar kritiek: ga gewoon door met het werk dat gedaan moet worden.
- Bouw je toekomst op hoge grond.
- Voor de veiligheid: reis met paren/z'n tweeën
- Snelheid is niet altijd een voordeel (de slakken waren aan boord tegelijk met de cheeta's).
- Als je gestrest bent, ga dan een poosje drijven.
- Onthoud: de ark werd gebouwd door amateurs; de Titanic door professionals.
- Het maakt niet uit wat voor storm er komt... er komt altijd wel een regenboog.

1

< 1. Katholiek studentenhuis in Haarlem

De St. Josephparochie in Haarlem opent op 18 oktober 'Het Josephhuis'. Mgr. Jan Hendriks zal om 11.15 uur voorgaan in een Eucharistieviering en daarna 'Het Josephhuis' inzegenen. In de voormalige pastorie van deze parochie komt een woongemeenschap voor acht studerende jongeren, die zich verder willen verdiepen in het geloof. Zo hebben zij een wekelijkse gemeenschapsavond, gemeenschappelijke gebedsmomenten en zet ieder zich op zijn of haar manier in voor de opbouw van het Rijk Gods. De behoefte bleek groot, want inmiddels zijn alle kamers al toegezegd aan vier jongens en vier meisjes. Het initiatief van het Josephhuis is geïnspireerd door het Willibrordushuis in Den Haag en zal begeleid worden door een jong gezin, Marius en Annemieke van der Knaap. Achter de schermen is er bijna twee jaar aan het plan gewerkt waarvan de laatste maanden in het teken stonden van een grote verbouwing om de pastorie geschikt te maken voor dit doel. Info: info@hetjosephhuis.nl >

2

< 2. Netwerkbijeenkomst XS jongerenwerk

Drie keer per jaar nodigt het jongerenpastoraat van het bisdom iedereen uit die beroepsmatig of als vrijwilliger actief is in het jongerenwerk. Er is ruimte voor uitwisseling, verdieping in specifieke thema's en is het een goede gelegenheid om iedereen op de hoogte te brengen van het laatste nieuws, bijvoorbeeld over de Wereldjongerendagen in Krakau (2016). Deze keer is Sonja Nagtegaal van Youth for Christ uitgenodigd voor een workshop over XS-jeugdwerk. Veel van ons jongerenwerk is gebaseerd op clubs, maar hoe pak je jongerenwerk aan als je jongeren op één hand te tellen zijn? Ontwikkel een nieuwe mindset en ontvang praktische tips! Deze bijeenkomst is op zaterdag 31 oktober van 10.30-14.00 uur en wordt gehouden op het bisdombureau (Kruisweg 63, Haarlem). Info en opgave: vóór 27 oktober 2016 bij mvanderknaap@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

>

CREATIEVE ONTWERPEN

magazines
kranten
boeken
folders
huisstijlen
leaflets
brochures

novente
vormgevers

■ Neem gewoon eens vrijblijvend contact op.
novente.nl | (0318) 45 67 78

VREEKER BEGRAAFPLAATSSERVICE

www.begraafplaatservice.nl

- Padverhardingen
- Groenbeheer
- Boomverzorging
- Beschoeiingen en keerwanden
- Oplossingen voor grondwateroverlast
- Kneketputten
- Grafbekisting, loopplanken en transportkar
- Natuursteen, Grafmonumenten
- Grafdelven
- Graven ruimen
- Op- en herbegraven
- Grafkelders
- Urnen bestemmingen
- Aanleg en uitbreiding
- Renovatie en herindeling
- Onderhoudswerkzaamheden

De Hout 47, 1607 HB Hem
T: 0228-544484 • F: 0228-544651

BETROKKEN
DUURZAAM
VERNIEUWEND

Met zorg betrokken

Zelfstandig onderdeel van de Monumentenwacht Noord-Holland. Wij zijn gespecialiseerd in:

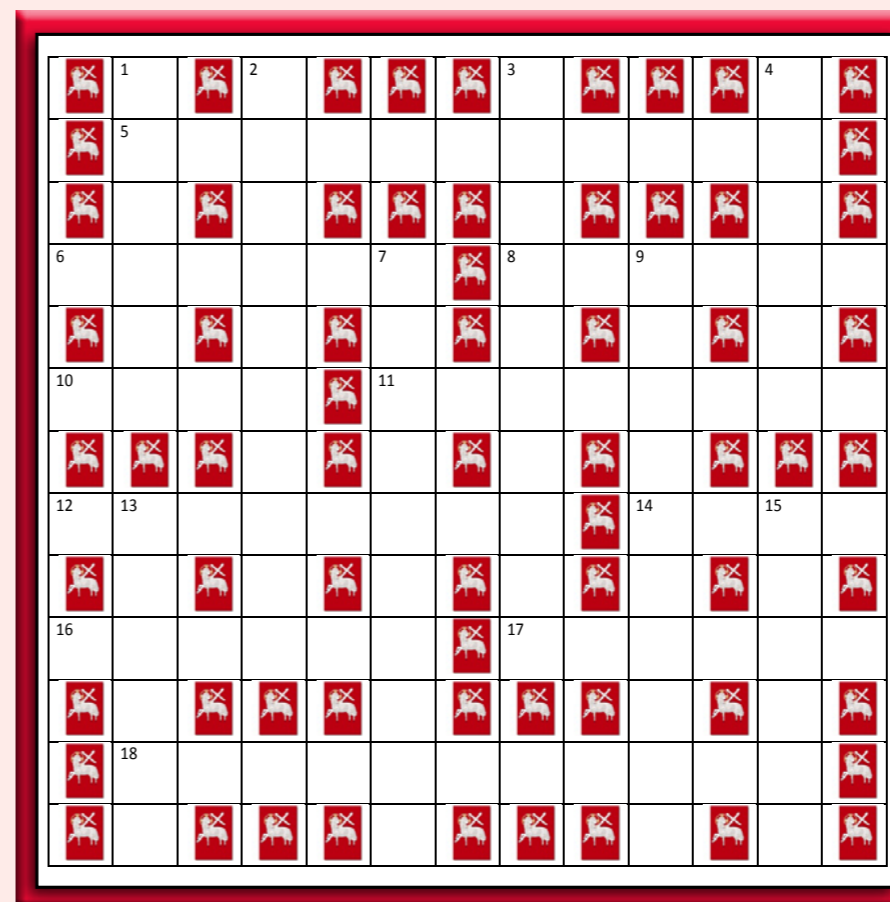
- Aan- en verkoopkeuringen
- Meerjaren onderhoudsplannen
- Adviezen over vergunningen en subsidies
- Kostenramingen en begrotingen
- Begeleiding, toezicht en opleveringskeuringen
- Bestekken en werkomschrijvingen

T: 075 6474586 F: 075 6474593
info@bouwadviesgroot-holland.nl

Veerdijk 32, 1531 MS Wormer
Postbus 379, 1520 AJ Wormerveer

Bouwadvies Groot Holland

'n beetje crypto

Horizontaal

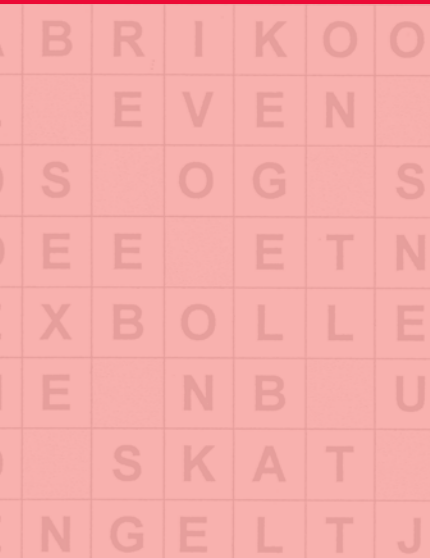
- 5.** Die houdt toezicht op de staat? **6.** Geestelijke die nog maar kort een insect is
8. Een schaap met die titel heeft een goede worp **10.** Hemellichaam van Michelin?
11. In actie komen op het podium **12.** Hij reikt je iets toe, maar lapt je er ook bij
14. Metaal dat zeker niet blijft drijven **16.** Zonder hem wordt het moeilijk eten of drinken **17.** Heb deze lief **18.** Wat uit die vrucht komt, kan ook niet zoet zijn.

Verticaal

- 1.** Het overlegorgaan en de wilde haver zijn mooi uitgedost **2.** Daar kijkt die vogel mee, maar wel pijnlijk **3.** De muur opknappen met een verbanddoos? **4.** Zo te horen heb je met haar wel plezier gehad **7.** Mag men hier geen hooi opstapelen?
9. Een vogel met een luchtje? **13.** Dit Zuid-Amerikaanse dier is reeds met vader in die kledingzaak? **15.** Hierin kun je ook betalen

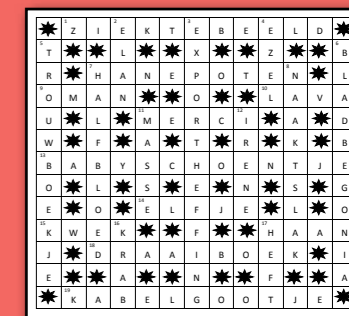
Winnaars september 2015:

- H.K. de Wijn, Alkmaar;
- P. Dekkers, Hoofddorp;
- J.J. Dijkstra, Aalsmeer.

Stuur uw oplossing o.v.v. naam en adres vóór 17 oktober 2015 naar de redactie van SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem. Onder de goede inzenders worden een aantal prijzen verloot.

Oplossing september 2015:

Energie Voor Kerken

Bedankt voor uw deelname!

Ruim 3.500 kerken en kloosters hebben zich inmiddels aangesloten bij het inkoopcollectief Energie voor Kerken.

Dankzij uw deelname kopen we gezamenlijk voordelig groene energie in.

Greenchoice is voor 2015-2016 opnieuw gekozen als onze energieleverancier. Met Greenchoice kiest u niet alleen voor groen, maar ook voor een goede service. Greenchoice is namelijk uitgeroepen tot klantvriendelijkste energieleverancier!

Uw voordelen:

- Scherpe groene energie tarieven
- Uitstekende contractvoorwaarden
- Transparante dienstverlening
- Optimale persoonlijke service

Ook interesse?
U kunt maandelijks instappen in het collectief. Kijk voor meer informatie op www.energievoorkerken.nl of neem contact op met Sonja Boer van Hellemans Consultancy.
☎ 030 767 01 21
✉ boer@hellemansconsultancy.nl

Het collectief Energie voor Kerken is een initiatief van CIO-K in samenwerking met energie adviesbureau Hellemans Consultancy.

DENK JE EROVER PRIESTER TE WORDEN?

Kijk eens op www.tiltenberg.org of kom langs op De Tiltenberg!

Grootseminarie St. Willibrord
Zilkerduinweg 375
2114 AM Vogelenzang
tel. 0252 345 345
www.tiltenberg.org

Wilt u de priesteropleiding steunen?
Uw gift is zeer welkom op rek.nr. NL64 INGB 000 000 5464
t.n.v. Het Grootseminarie

WJD 2016

VAN
ALLE
KANTEN

Dare2share!

Dat is het thema voor de komende Wereldjongerendagen! Gekozen vanuit het thema: 'Zalig de barmhartigen, want zij zullen barmhartigheid ondervinden' Mat 5,7. Durf jij mee te gaan op reis? Deel samen met honderdduizenden andere jongeren je geloof, je vreugde, je blijdschap en je vriendschap! Dare2share!

"Het mooiste voor mij waren de ontmoetingen tussen alle mensen tijdens de WJD."

Obaayaa

Prijs is bekend

Je betaalt voor de reis €765,-, maar wanneer je inschrijft voor 9 mei 2016 ontvang je een vroegboekorting en betaal je slechts €685,-. De reissom is inclusief €100,- sponsoring van Mgr. Punt en Mgr. Hendriks voor jongeren uit bisdom Haarlem-Amsterdam. Je kunt je uiterlijk inschrijven t/m 5 juni via www.vnb.nl (reiscode PO1684).

Blijf op de hoogte van sponsor- en subsidie-mogelijkheden en volg de website.

Wat maakt de Wereldjongerendagen zo speciaal?

De Wereldjongerendagen is één van de grootste evenementen ter wereld, het trekt miljoenen jongeren! Op het moment dat de WJD start verandert er iets in een stad. De stad wordt voor een paar dagen 'overgenomen' door dansende, zingende en gelovige jongeren! Er worden nieuwe contacten gelegd, gepraat in diverse talen, er worden souvenirs gewisseld.. even ben je in een andere wereld! Je merkt dat je niet alleen gelooft, je deelt het samen met jongeren vanuit verschillende culturen. En als je daar dan zit.. midden op straat.. en dan opeens.. zie je een glimp van de paus, gaat er een golf van vreugde langs je heen. Dan besef je hoe bijzonder de WJD is! Zoiets wil je gewoon niet missen? Dus ga jij mee? Dare2share!

Wil jij met de jongerengroep een presentatie in jouw parochie? Stuur dan een mail naar mjansen@bisdomhaarlem-amsterdam.nl.

HA!

**JONG BISDOM
HAARLEM-
AMSTERDAM**